

Osnove matematične analize

2. pisni izpit
31. januar 2023

Odgovori naj bodo primerno utemeljeni. Veliko uspeha!

1. [9] Z indukcijo dokažite, da za vse $n \in \mathbb{N}$ velja neenakost:

$$1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \dots + \frac{1}{n} \leq 1 + \frac{n}{2}.$$

2. (a) [5] Izračunajte $(2 + 2\sqrt{3}i)^{2023}$.
(b) [5] Poiščite vsa kompleksna števila z , ki so rešitve enačbe $z^2|z| = 2 + 2\sqrt{3}i$.
Nasvet: Število z zapišite v polarni obliki.

3. Dano je zaporedje:

$$a_n = \frac{2^n + n}{3^n - 1}.$$

- (a) [6] Dokažite, da je zaporedje padajoče. Ali je tudi konvergentno?
(b) [5] Iz zaporedja sestavite vrsto $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ in ugotovite, ali konvergira.
4. Funkcija hiperbolični tangens je definirana s predpisom $\tanh x = \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}}$.
- (a) [1] Določite definicijsko območje za $\tanh(x)$.
(b) [2] Dokažite, da je $\tanh(x)$ liha funkcija.
(c) [5] Dokažite, da je $-1 < \tanh(x) < 1$ in določite limiti $\lim_{x \rightarrow -\infty} \tanh x$ in $\lim_{x \rightarrow \infty} \tanh x$. Nato sklepajte o zalogi vrednosti in skicirajte graf funkcije $\tanh(x)$.
(d) [2] Izpeljite izraz za inverzno funkcijo $\tanh^{-1}(x)$.
5. (a) [2] Naj bo f realna funkcija, definirana v neki okolici točke $a \in \mathbb{R}$. Zapišite $\varepsilon - \delta$ definicijo zveznosti funkcije f v točki $a \in \mathbb{R}$.
(b) [2] S sklicevanjem na definicijo zveznosti in ustrezno skico pojasnite, zakaj funkcija

$$f(x) = \begin{cases} 1, & x < 2, \\ 3, & x \geq 2 \end{cases}$$

ni zvezna v točki $a = 2$.

- (c) [4] Z uporabo definicije zveznosti dokažite, da je funkcija $\sin(x)$ zvezna v poljubni točki $a \in \mathbb{R}$.
Namig: Za razliko sinusov velja $\sin(x) - \sin(a) = 2 \sin \frac{x-a}{2} \cos \frac{x+a}{2}$.
(d) [2] Z uporabo prejšnje točke in pravil za operacije z zveznimi funkcijami utemeljite zveznost funkcij $\cos(x)$ in $\tan(x)$.

Rešitve

1. Trditev velja za $n = 1$, saj je $1 \leq 1 + \frac{1}{2}$. Denimo, da trditev velja za neko število n . Za $n + 1$ potem dobimo

$$\left(1 + \frac{1}{2} + \dots + \frac{1}{n}\right) + \frac{1}{n+1} \leq \left(1 + \frac{n}{2}\right) + \frac{1}{n+1} = 1 + \frac{n+1}{2} - \frac{1}{2} + \frac{1}{n+1} \leq 1 + \frac{n+1}{2},$$

saj je $-\frac{1}{2} + \frac{1}{n+1} \leq 0$ za $n \geq 1$.

2. (a) S pretvorbo v polarni zapis $2 + 2\sqrt{3}i = 4(\cos \frac{\pi}{3} + i \sin \frac{\pi}{3})$ in uporabo de Moivreve formule dobimo rezultat $4^{2023}(\frac{1}{2} + \frac{\sqrt{3}}{2}i)$.
- (b) Če zapišemo $z = r(\cos \varphi + i \sin \varphi)$, potem je $z^2 = r^2(\cos(2\varphi) + i \sin(2\varphi))$ in $|z| = r$. Upoštevamo še $2 + 2\sqrt{3}i = 4(\cos \frac{\pi}{3} + i \sin \frac{\pi}{3})$ in dana enačba preide v obliko

$$r^3(\cos(2\varphi) + i \sin(2\varphi)) = 4(\cos \frac{\pi}{3} + i \sin \frac{\pi}{3}).$$

Sledi $r = \sqrt[3]{4}$ in $2\varphi = \frac{\pi}{3} + 2k\pi$ oziroma $\varphi = \frac{\pi}{6} + k\pi$, $k \in \mathbb{Z}$. Rešitvi sta $z_1 = \frac{\sqrt[3]{4}\sqrt{3}}{2} + i\frac{\sqrt[3]{4}}{2}$ in $z_1 = -\frac{\sqrt[3]{4}\sqrt{3}}{2} - i\frac{\sqrt[3]{4}}{2}$.

3. (a) Zaporedje je padajoče, saj je razlika zaporednih členov ustreznega predznaka:

$$\begin{aligned} a_{n+1} - a_n &= \frac{2^{n+1} + (n+1)}{3^{n+1} - 1} - \frac{2^n + n}{3^n - 1} \\ &= \frac{2^{n+1}3^n - 2^{n+1} - n - 1 + n3^n + 3^n - (2^n3^{n+1} - 2^n + n3^{n+1} - n)}{(3^n - 1)(3^{n+1} - 1)} \\ &= \frac{-2^n3^{n+1} - 2^n - (2n - 1)3^n + 2^{n+1}3^n - 1}{(3^n - 1)(3^{n+1} - 1)} = -\frac{2^n3^n + 2^n + (2n - 1)3^n + 1}{(3^n - 1)(3^{n+1} - 1)} < 0 \end{aligned}$$

- (b) Izračunamo kvocient zaporednih členov:

$$d_n = \frac{a_{n+1}}{a_n} = \frac{(2^{n+1} + n + 1)(3^n - 1)}{(3^{n+1} - 1)(2^n + n)} = \frac{2^{n+1}3^n - 2^{n+1} - n - 1 + n3^n + 3^n}{2^n3^{n+1} - 2^n + n3^{n+1} - n}.$$

Sledi

$$\lim_{n \rightarrow \infty} d_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{2 + \frac{-2^{n+1} - n - 1 + n3^n + 3^n}{2^n3^n}}{3 + \frac{-2^n + n3^{n+1} - n}{2^n3^n}} = \frac{2}{3} < 1,$$

zato po kvocientnem kriteriju vrsta konvergira.

4. (a) Ker sta funkciji e^x, e^{-x} povsod definirani in pozitivni, je imenovalec v ulomku neničeln in zato $D_f = \mathbb{R}$.

- (b) Hitro preverimo, da je $\tanh(-x) = \dots = -\tanh(x)$.

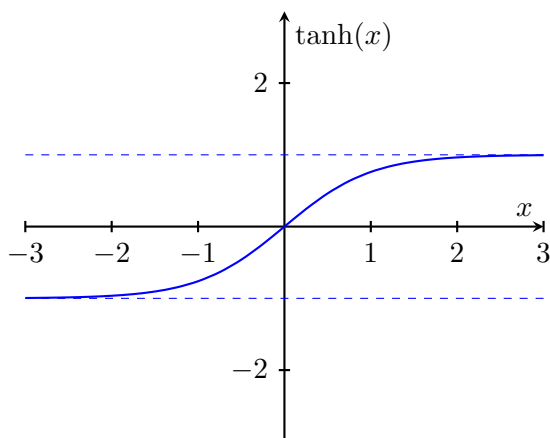
- (c) Desno neenakost $\frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}} < 1$ pomnožimo s (pozitivnim!) številom $(e^x + e^{-x})$ in po preurejanju dobimo enakovredno neenakost $0 < 2e^{-x}$, ki je očitno veljavna. Podobno dokažemo tudi levo neenakost $-1 < \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}}$.

Eno limito izračunamo kot

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{e^x + e^{-x} - 2e^{-x}}{e^x + e^{-x}} = 1 - 2 \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{e^{-x}}{e^x + e^{-x}} = 1,$$

saj je zadnji kvocient oblike $\frac{0}{\infty} = 0$. Podobno dobimo, da je $\lim_{x \rightarrow -\infty} \tanh x = -1$.

Ker je funkcija zvezna (in naraščajoča), sklepamo, da je $Z_f = (-1, 1)$ in skiciramo graf:

(d) Zapišemo $x = \frac{e^y - e^{-y}}{e^y + e^{-y}}$ in izrazimo $y = \dots = \ln \sqrt{\frac{1+x}{1-x}} = \tanh^{-1}(x)$.

5. (a) Funkcija f je zvezna v točki $a \in D_f$, če za vsak $\varepsilon > 0$ obstaja $\delta > 0$, da za vsak x iz $|x - a| < \delta$ sledi $|f(x) - f(a)| < \varepsilon$.
- (b) Dana funkcija ni zvezna v točki $a = 2$, saj za $\varepsilon = 1$ in poljuben $\delta > 0$ velja $|f(x) - f(a)| = 2 > \varepsilon$ za vsak x iz intervala $(a - \delta, a)$.
- (c) Pišimo $f(x) = \sin(x)$ in naj bo $\varepsilon > 0$ dano pozitivno število. Vzemimo $\delta = \varepsilon$. Potem iz $|x - a| < \delta = \varepsilon$ sledi

$$\begin{aligned}
 |f(x) - f(a)| &= |\sin(x) - \sin(a)| \\
 &= \left| 2 \sin \frac{x-a}{2} \cdot \cos \frac{x+a}{2} \right| \\
 &= 2 \left| \sin \frac{x-a}{2} \right| \cdot \left| \cos \frac{x+a}{2} \right| \\
 &\leq 2 \left| \frac{x-a}{2} \right| \cdot 1 \quad (\text{saj je } |\sin \varphi| \leq |\varphi| \text{ in } |\cos \varphi| \leq 1) \\
 &= |x - a| \\
 &< \varepsilon,
 \end{aligned}$$

torej je $f(x)$ zvezna v a .

- (d) Funkcija $\cos x = \sin(\frac{\pi}{2} - x)$ je kompozitum dveh zveznih (sinusne in linearne), zato je zvezna. Funkcija $\tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$ je kvocient dveh zveznih, zato je zvezna povsod, kjer je funkcija v imenovalcu neničelna, torej tudi povsod, kjer je $\tan x$ definirana.